DOI 10.22630/TIRR.2026.25.8

Bartosz Kwiatkowski, Piotr Pietrzak✉, Agnieszka Werenowska
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Trendy i kierunki rozwoju badań nad zrównoważoną turystyką – ujęcie bibliometryczne

Streszczenie. Celem artykułu była identyfikacja trendów oraz kierunków rozwoju badań nad zrównoważoną turystyką poprzez zastosowanie analizy bibliometrycznej. W badaniu wykorzystano dane z bazy Scopus, obejmujące 2825 publikacji z lat 1990-2026. Analiza ujawniła główne nurty tematyczne obejmujące zrównoważony rozwój turystyki i zarządzanie środowiskiem, społeczne uwarunkowania postaw turystów i społeczności lokalnych oraz planowanie przestrzenne i ochronę dziedzictwa kulturowego. Zidentyfikowano kluczowe luki badawcze dotyczące integracji technologii cyfrowych, społeczno-kulturowych uwarunkowań zaangażowania lokalnych społeczności oraz adaptacyjnego zarządzania zasobami w kontekście zmian klimatu. Wyniki podkreślają interdyscyplinarny charakter badań i znaczenie współpracy międzynarodowej. Ograniczeniem badania był wybór jednej bazy danych i publikacji w języku angielskim. Uzyskane wnioski wskazują na potrzebę dalszych badań w wyznaczonych obszarach wspierających rozwój praktyk zrównoważonej turystyki.

Słowa kluczowe: zrównoważona turystyka, analiza bibliometryczna, Scopus

Wstęp

Koncepcja zrównoważonego rozwoju, zwana także trwałym rozwojem, stanowi kluczowy paradygmat badań nad rozwojem społeczno-gospodarczym. Jej geneza wiąże się z raportem *Our Common Future* Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju (WCED, 1987), definiującym rozwój jako zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia bez ograniczania możliwości przyszłych pokoleń. Od tego czasu idea ta stała się punktem odniesienia dla różnych rodzajów polityki publicznej, strategii organizacyjnych oraz badań naukowych, dzięki czemu zintegrowała w spójne ramy aspekty ekonomiczne, społeczne i środowiskowe (Elkington, 1998). W kolejnych dekadach zrównoważony rozwój zyskał dalszą instytucjonalizację, m.in. poprzez przyjęcie Agendy 2030 i celów zrównoważonego rozwoju (SDGs) (UN, 2015), które podkreślają potrzebę systemowego podejścia do globalnych wyzwań, takich jak degradacja środowiska, nierówności społeczne czy zmiany klimatu (Scharmer i in., 2024; Sobczuk i Borucka, 2024).

Bartosz Kwiatkowski ORCID: 0000-0001-7316-5445; Piotr Pietrzak ORCID: 0000-0002-1319-4815; Agnieszka Werenowska ORCID: 0000-0002-2545-4442
✉ piotr_pietrzak1@sggw.edu.pl

Jednym z obszarów silnie odzwierciedlających tę koncepcję jest turystyka. Rosnący ruch turystyczny, wraz z nasileniem jego negatywnych skutków społecznych i środowiskowych, doprowadził do krytycznej refleksji nad tradycyjnymi modelami rozwoju turystyki masowej (Butler, 1999). W odpowiedzi rozwinięto koncepcję zrównoważonej turystyki, uwzględniającą równowagę między korzyściami ekonomicznymi, ochroną środowiska a dobrostanem społeczności lokalnych (UNWTO, 2005). Badania w tej dziedzinie ewoluowały od normatywnych rozważań do złożonych analiz empirycznych obejmujących zarządzanie destynacjami, zachowania turystów, innowacje technologiczne, odpowiedzialność przedsiębiorstw oraz adaptację sektora do zmian klimatycznych (Buckley, 2012). Zrównoważona turystyka stała się interdyscyplinarnym polem badawczym czerpiącym z ekonomii, geografii, nauk o zarządzaniu, socjologii i nauk o środowisku (Mihalic, 2024).

Rosnąca liczba publikacji i dywersyfikacja tematów sprawiają, że pole badawcze zrównoważonej turystyki staje się coraz bardziej rozproszone, stąd też celem artykułu uczyniono identyfikację trendów i kierunków rozwoju badań nad zrównoważoną turystyką z wykorzystaniem analizy bibliometrycznej. Ta analiza ma na celu uporządkowanie istniejącego dorobku naukowego, a także wskazanie luk poznawczych stanowiących punkt wyjścia dla przyszłych badań (Passas, 2024).

Metodyka

Wybór analizy bibliometrycznej wynikał z szerokiego zastosowania w naukach o zarządzaniu i jakości oraz o turystyce (Polowczyk, 2012; Degler i in., 2021). Do przeprowadzenia analizy wykorzystano metodologię ilościową bibliometrii (Klimas, 2012). Dane do analizy zebrano z bazy Scopus. D*e*cyzja o jej wyborze wynikała z szerokiego zakresu indeksowanych czasopism i publikacji naukowych obejmującego w szczególności obszary nauk społecznych, w tym nauk o zarządzaniu i jakości oraz turystyki, które stanowią przedmiot zrealizowanego badania. Scopus cechuje się wysokim poziomem standaryzacji danych bibliograficznych, co umożliwia rzetelną analizę m.in. liczby publikacji, cytowań oraz sieci współwystępowania pojęć. Ponadto ta baza zapewnia spójność metadanych oraz możliwość ich eksportu w formatach kompatybilnych z narzędziami do analizy bibliometrycznej, co sprzyja zachowaniu powtarzalności i transparentności procesu badawczego. Istotnym argumentem przemawiającym za wykorzystaniem tej bazy jest również jej międzynarodowy charakter oraz rygorystyczne kryteria selekcji źródeł, ograniczające ryzyko uwzględnienia publikacji o niskiej jakości naukowej. W badaniu wykorzystano precyzyjną ścieżkę wyszukiwania (tab. 1).

Proces wyszukiwania literatury przeprowadzono z wykorzystaniem zapytania strukturalnego, którego celem było zapewnienie wysokiej trafności oraz jakości pozyskanych publikacji. Podstawowym kryterium wyszukiwania było występowanie frazy „sustainable tourism" w tytule publikacji (TITLE), co umożliwiło identyfikację prac, w których problematyka zrównoważonej turystyki jest głównym przedmiotem badań, a nie jedynie wątek poboczny.

Tabela 1. Ścieżka wyszukiwania dla analizy bibliometrycznej

Ścieżka wyszukiwania
TITLE (“sustainable tourism”) AND (LIMIT-TO (DOCTYPE , “ar”) OR LIMIT-TO (DOCTYPE , “ch”)) AND (LIMIT-TO (PUBSTAGE , “final”)) AND (LIMIT-TO (LANGUAGE , “English”))

Źródło: opracowanie na podstawie bazy Scopus (stan na 3.02.2026 r.).

W celu ograniczenia wyników do publikacji o charakterze naukowym zastosowano filtr rodzaju dokumentu (DOCTYPE) z uwzględnieniem artykułów naukowych (“ar”) oraz rozdziałów w monografiach (“ch”). Takie zawężenie umożliwiło wykluczenie materiałów o charakterze nierecenzowanym, takich jak streszczenia konferencyjne, raporty czy materiały redakcyjne.

Dodatkowo zastosowano filtr etapu publikacji (PUBSTAGE), dzięki czemu ograniczono wyniki do publikacji na etapie *final*. Zapewniło to włączenie do analizy wyłącznie pełnych, ostatecznych wersji prac, a tym samym zwiększyło wiarygodność i stabilność analizowanych treści.

Ze względu na międzynarodowy charakter badań oraz konieczność zachowania spójności językowej analizy zastosowano także ograniczenie językowe (LANGUAGE) do publikacji w języku angielskim. Dzięki temu uwzględniono prace o największym zasięgu międzynarodowym i porównywalnej strukturze metodycznej.

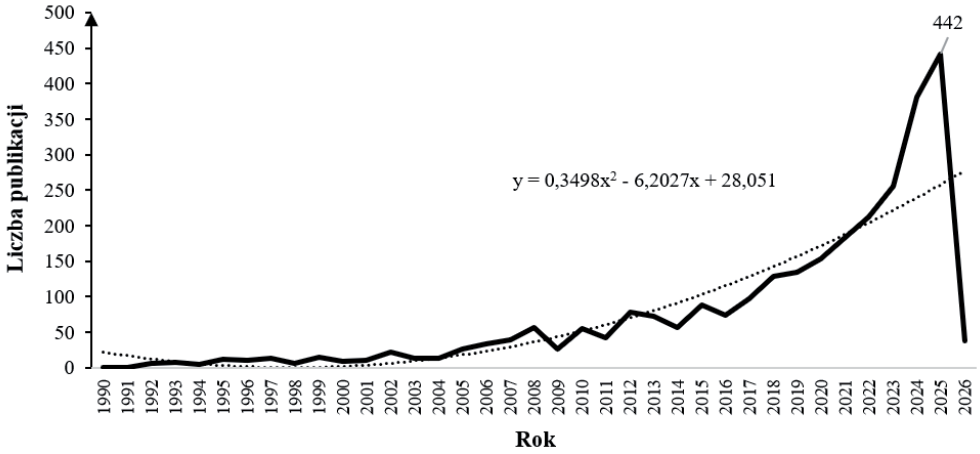
Zastosowana ścieżka wyszukiwania umożliwiła pozyskanie zbioru publikacji bezpośrednio odnoszących się do zagadnienia zrównoważonej turystyki, spełniających jednocześnie kryteria jakościowe i formalne niezbędne do przeprowadzenia rzetelnej analizy literatury.

Wyniki analizy bibliometrycznej

W wyniku wyszukiwania w bazie Scopus zidentyfikowano 2825 pozycji, opublikowanych w latach 1990-2026. Liczba publikacji dotyczących badanego tematu wskazuje tendencję wzrostową przy linii trendu: $y = 0{,}3498x^2 - 6{,}2027x + 28{,}051$ (wykres 1).

W początkowym okresie analizy, obejmującym lata 1990-2004, liczba publikacji utrzymywała się na niskim i względnie stabilnym poziomie, nieprzekraczającym kilkunastu pozycji rocznie. Od połowy pierwszej dekady XXI w. obserwuje się stopniowy wzrost zainteresowania badawczego, który po 2015 r. ulega wyraźnemu przyspieszeniu. Najbardziej dynamiczny przyrost liczby publikacji jest widoczny w latach 2020-2025, z kulminacją w 2025 r., w którym odnotowano największą liczbę publikacji (442).

Spadek liczby publikacji w 2026 r. należy interpretować z ostrożnością, gdyż wynika on z niepełnej dostępności danych dla bieżącego roku, a nie z rzeczywistego zmniejszenia aktywności badawczej. Ogólny przebieg krzywej potwierdza rosnące znaczenie badanego zagadnienia w literaturze naukowej, szczególnie w ostatnich latach analizowanego okresu.

Wykres 1. Liczba publikacji dotyczących zrównoważonej turystyki w latach 1990-2026

Źródło: opracowanie na podstawie bazy Scopus (stan na 3.02.2026 r.).

W analizowanym zbiorze publikacji największą liczbę opracowań dotyczących zrównoważonej turystyki odnotowano w Wielkiej Brytanii (258 publikacji). Duża liczba publikacji sugeruje dobrze rozwinięte zaplecze naukowo-badawcze i istotną rolę tej tematyki w krajowej polityce badawczej oraz debacie publicznej. Niewiele mniejszą aktywność publikacyjną wykazały się Stany Zjednoczone (243 publikacje) oraz Indie (216 publikacji), co wskazuje na globalny charakter badań nad zrównoważoną turystyką i ich znaczenie w i krajach wysoko rozwiniętych, i rozwijających się. Z kolei obecność Indonezji (197 publikacji), Hiszpanii (187 publikacji) czy Australii (184 publikacje) w czołówce zestawienia mogła wynikać z dużego znaczenia turystyki dla ich gospodarek oraz rosnącej potrzeby ograniczania jej negatywnego wpływu na środowisko i społeczności lokalne.

W rankingu 10 najczęściej występujących afiliacji przypisanych do analizowanych publikacji znalazły się kolejno: (1) Griffith University (49 publikacji), (2) University of Surrey (34 publikacje), (3) Griffith Business School (33 publikacje), (4) University of Johannesburg (29 publikacji), (5) The University of Queensland (26 publikacji), (6) Sheffield Hallam University (24 publikacje), (7) Universiti Sains Malaysia (22 publikacje), (8) Oulun Yliopisto (18 publikacji), (9) University of Belgrade (18 publikacji), (10) Kyung Hee University (17 publikacji).

Indeksowane w bazie Scopus publikacje dotyczące zrównoważonej turystyki przypisano do różnych obszarów wiedzy. Najwięcej publikacji zaklasyfikowano do nauk społecznych (1765 publikacji), co stanowi około 62% wszystkich opracowań. Znaczącą liczbę publikacji odnotowano także w obszarze biznesu, zarządzania i rachunkowości (1582 publikacje, 56%), naukach o środowisku (980 publikacji, 35%) czy ekonomii, ekonometrii i finansach (622 publikacje, 22%). Pozostałe obszary wiedzy, do jakich zaszeregowano publikacje dotyczące zrównoważonej turystyki, to: informatyka, nauki techniczne

czy nauki humanistyczne i sztuka. Należy przy tym zaznaczyć, że pojedyncza publikacja mogła być przypisana do więcej niż jednego obszaru wiedzy, w związku z czym podane udziały procentowe nie sumują się do 100%. Obecność publikacji z zakresu zrównoważonej turystyki w tak wielu obszarach wiedzy świadczy o złożoności i interdyscyplinarnym charakterze tej problematyki, która obejmuje jednocześnie aspekty społeczne, ekonomiczne, środowiskowe, technologiczne oraz kulturowe, wymagające integracji różnych perspektyw badawczych.

W rankingu najczęściej cytowanych publikacji dotyczących zrównoważonej turystyki najwyżej uplasował się artykuł *Food, place and authenticity: Local food and the sustainable tourism experience* (Sims, 2009, 1032 cytowania), który analizował rolę żywności pozyskiwanej lokalnie w kształtowaniu autentycznych doświadczeń turystycznych i równoczesnym wspieraniu rozwoju turystyki oraz rolnictwa w regionach Lake District i Exmoor w Wielkiej Brytanii. Drugą pozycję zajęła publikacja Liu (2003, 830 cytowań) *Sustainable tourism development: A critique*, w której autor krytycznie ocenił dorobek naukowy w zakresie zrównoważonej turystyki z powodu fragmentaryczności, niespójności i uproszczeń, oraz zidentyfikował sześć często pomijanych zagadnień, m.in. znaczenie popytu turystycznego i sprawiedliwości wewnątrzpokoleniowej. Trzecią najczęściej cytowaną pozycją był artykuł (Lee, 2013, 790 cytowań) *Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development*, koncentrujący się na czynnikach kształtujących poparcie społeczności lokalnych dla zrównoważonej turystyki. Badanie zostało przeprowadzone wśród mieszkańców mokradeł Cigu w południowo-zachodnim Tajwanie.

Pełne zestawienie 10 najczęściej cytowanych publikacji z zakresu zrównoważonej turystyki zawarto w tabeli 2.

W analizie współwystępowania słów kluczowych w publikacjach dotyczących zrównoważonej turystyki przyjęto minimalną liczbę wystąpień słowa kluczowego na poziomie pięć. Spośród 3519 słów kluczowych to kryterium spełniło 411 pojęć, które następnie poddano analizie współwystępowania i pogrupowano w klastry na podstawie siły oraz częstotliwości wzajemnych powiązań. Wyodrębnione klastry odzwierciedlają główne nurty badawcze w analizowanej literaturze:

- Klaster I koncentrował się na zrównoważonym rozwoju turystyki i zarządzaniu środowiskiem i objął ochronę środowiska, ekoturystykę, zieloną gospodarkę oraz rolę społeczności lokalnych w rozwoju destynacji turystycznych.
- Klaster II dotyczył społecznych uwarunkowań zrównoważonej turystyki ze szczególnym uwzględnieniem postaw i zachowań turystów, percepcji społecznej oraz czynników wpływających na wybory konsumenckie, w tym badań empirycznych i analiz ankietowych.
- Klaster III obejmował polityczne i planistyczne uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju turystyki, w tym planowanie przestrzenne, rozwój regionalny i rolę interesariuszy.
- Klaster IV zawierał publikacje dotyczące metod badawczych i narzędzi decyzyjnych wykorzystywanych w analizach zrównoważonej turystyki, takich jak systemy wspomagania decyzji, analizy wielokryterialne oraz narzędzia GIS.

Tabela 2. Ranking najczęściej cytowanych publikacji dotyczących zrównoważonej turystyki

Tytuł	Autorstwo	Źródło	Rok	Liczba cytowań
Food, place and authenticity: Local food and the sustainable tourism experience	Sims	Journal of Sustainable Tourism, 17(3), s. 321-336	2009	1032
Sustainable tourism development: A critique	Liu	Journal of Sustainable Tourism, 11(6), s. 459-475	2003	830
Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development	Lee	Tourism Management, 34, s. 37-46	2013	790
Sustainable tourism as an adaptive paradigm	Hunter	Annals of Tourism Research, 24(4), s. 850-867	1997	693
The attitude-behaviour gap in sustainable tourism	Juvan i Dolnicar	Annals of Tourism Research, 48, s. 76-95	2014	639
Determinants of market competitiveness in an environmentally sustainable tourism industry	Hassan	Journal of Travel Research, 38(3), s. 239-245	2000	639
Stakeholders in sustainable tourism development and their roles: Applying stakeholder theory to sustainable tourism development	Byrd	Tourism Review, 62(2), s. 6-13	2007	592
Constructing sustainable tourism development: The 2030 agenda and the managerial ecology of sustainable tourism	Hall	Journal of Sustainable Tourism, 27(7), s. 1044-1060	2019	568
The development of indicators for sustainable tourism: Results of a Delphi survey of tourism researchers	Miller	Tourism Management, 22(4), s. 351-362	2001	509
Implementing sustainable tourism: A multi-stakeholder involvement management framework	Waligo, Clarke i Hawkins	Tourism Management, 36, s. 342-353	2013	480

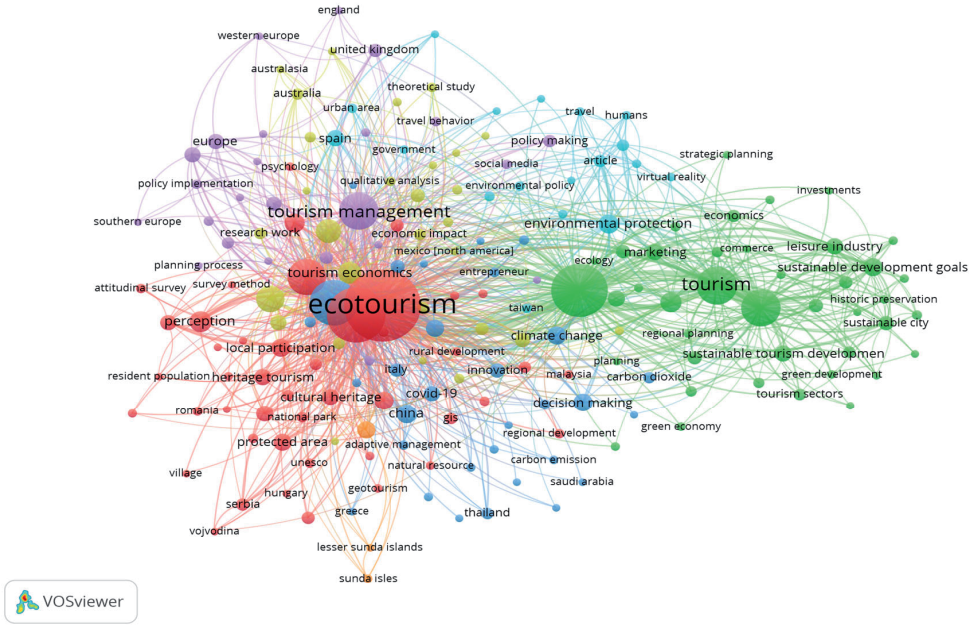
Źródło: opracowanie na podstawie bazy Scopus (stan na 3.02.2026 r.).

Pozostałe 4 klastry (V, VI, VII i VIII) dotyczyły zagadnień związanych ze zmianami klimatu, energią i gospodarką środowiskową, a także przestrzennymi i ekosystemowymi uwarunkowaniami zrównoważonego rozwoju turystyki (tab. 3, wykres 2).

Tabela 3. Klastry dotyczące zrównoważonej turystyki z najczęściej występującymi słowami kluczowymi

Klaster	Przykładowe słowa kluczowe
Klaster I: Zrównoważony rozwój turystyki i zarządzanie środowiskiem	ekoturystyka, turystyka zrównoważona, rozwój zrównoważony, rozwój turystyki zrównoważonej, ochrona środowiska, wpływ środowiskowy, środowisko naturalne, zielona gospodarka, zielony rozwój, cele zrównoważonego rozwoju, gospodarka lokalna
Klaster II: Społeczne uwarunkowania zrównoważonej turystyki	postawy społeczne, percepcja, zachowania turystów, zachowania konsumenckie, edukacja, etyka, psychologia, styl życia, media społecznościowe, sieci społeczne
Klaster III: Polityczne i planistyczne uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju turystyki	dziedzictwo kulturowe, turystyka dziedzictwa, ochrona dziedzictwa, obiekt światowego dziedzictwa, UNESCO, tożsamość kulturowa, tradycja kulturowa, polityka środowiskowa, proces planowania, planowanie przestrzenne, rozwój regionalny, obszar chroniony, park narodowy
Klaster IV: Metody badawcze i narzędzia decyzyjne	podejmowanie decyzji, system wspomagania decyzji, analiza wielokryterialna, proces analitycznej hierarchii, analiza skupień, GIS, modelowanie, model numeryczny, optymalizacja, analiza regresji, analiza głównych składowych, analiza wrażliwości
Klaster V: Zarządzanie środowiskiem, partycypacja lokalna i rozwój społeczno-ekonomiczny obszarów przybrzeżnych	zarządzanie ochroną przyrody, partycypacja lokalna, rozwój polityki, destynacja turystyczna, edukacja środowiskowa, region śródziemnomorski, Małe Wyspy Sundajskie, Ocean Atlantycki, Wyspy Kanaryjskie
Klaster VI: Zmiany klimatu, energia i gospodarka środowiskowa	zarządzanie adaptacyjne, transport lotniczy, energia alternatywna, dwutlenek węgla, emisja węgla, Chiny, zmiana klimatu, efekt klimatyczny, wzrost gospodarczy, wpływ ekonomiczny, kontrola emisji, zużycie energii, degradacja środowiska, ekonomia środowiska, paliwa kopalne, globalne ocieplenie, gaz cieplarniany
Klaster VII: Geografia, regionalizacja i zrównoważony rozwój turystyki	Afryka, Azja, Australia, Eurazja, Europa, Daleki Wschód, Indonezja, podejście zintegrowane, turystyka międzynarodowa
Klaster VIII: Ekosystemy, ochrona środowiska i zarządzanie zasobami naturalnymi	zwierzęta, koralowce, zarządzanie strefą przybrzeżną, rafa koralowa, ekosystem, środowisko, ochrona środowiska, człowiek, ludzie, krajobraz, ekosystem morski, ochrona przyrody, obszary wiejskie

Źródło: opracowanie podstawie bazy Scopus i VOSviewer (stan na 3.02.2026 r.).

Wykres 2. Mapa współwystępowania słów kluczowych – zrównoważona turystyka

Źródło: opracowanie na podstawie bazy Scopus i VOSviewer (stan na 3.02.2026 r.).

Dyskusja wyników i podsumowanie

Analiza 2825 opracowań naukowych opublikowanych w latach 1990-2026 umożliwiła zarysowanie ewolucji, struktury tematycznej i globalnych wzorców badań nad zrównoważoną turystyką. Wyniki wykazały wyraźny trend wzrostowy liczby publikacji, szczególnie po 2015 r., z kulminacją w 2025 r. (442 publikacje), co świadczy o rosnącym znaczeniu tej problematyki w literaturze naukowej.

Pod względem geograficznym największą aktywność wykazały Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Indie, Indonezja, Hiszpania i Australia, co wskazuje na globalny charakter badań oraz ich znaczenie w krajach wysoko rozwiniętych i rozwijających się. Analiza afiliacji i współautorstwa ujawniła istnienie regionalnych i transnarodowych sieci badawczych, sprzyjających wymianie wiedzy i doświadczeń.

Na podstawie otrzymanych wyników zidentyfikowano następujące luki badawcze w obszarze zrównoważonej turystyki, które wymagają dalszego pogłębienia:

- Integracja technologii cyfrowych z zrównoważoną turystyką – istnieje potrzeba badań nad wykorzystaniem inteligentnych systemów, narzędzi GIS i innych technologii cyfrowych w kontekście planowania tras, zarządzania przepływem turystów oraz monitorowania wpływu turystyki na środowisko.
- Społeczne uwarunkowania zrównoważonej turystyki – dalsze badania powinny koncentrować się na postawach, zaangażowaniu i percepcji społeczności lokalnych wobec działań proekologicznych w turystyce. Istotne jest zrozumienie, jak miesz-

kańcy reagują na rozwój turystyki zrównoważonej, jakie czynniki kształtują ich poparcie lub opór oraz w jaki sposób postawy turystów wpływają na lokalne środowisko i społeczności.

- Adaptacyjne zarządzanie zasobami i planowanie przestrzenne w kontekście zmian klimatycznych – istnieje potrzeba pogłębionych badań nad strategiami adaptacyjnymi, które gwarantują ograniczenie negatywne skutki turystyki dla środowiska i jednocześnie umożliwiają zachowanie funkcji rekreacyjnych i ekonomicznych regionów turystycznych. Brakuje interdyscyplinarnych analiz, które łączyłyby planowanie przestrzenne, ochronę przyrody i optymalizację przepływów turystycznych w perspektywie zrównoważonego rozwoju.

Zidentyfikowane luki badawcze wskazują obszary priorytetowe dla przyszłych badań, umożliwiając pogłębienie wiedzy oraz tworzenie praktycznych rozwiązań wspierających zrównoważony rozwój turystyki.

Podsumowując, celem artykułu było zidentyfikowanie trendów oraz kierunków rozwoju badań nad zrównoważoną turystyką poprzez zastosowanie analizy bibliometrycznej. Analizie poddano 2825 publikacji z lat 1990-2026, pozyskanych z bazy Scopus, co umożliwiło określenie głównych nurtów tematycznych oraz międzynarodowych wzorców publikacyjnych.

Wkład poznawczy przeprowadzonej analizy bibliometrycznej polegał na ukazaniu interdyscyplinarnego charakteru badań nad zrównoważoną turystyką oraz na identyfikacji kluczowych luk badawczych. Dotyczyły one integracji technologii cyfrowych w planowaniu turystyki, społeczno-kulturowych uwarunkowań postaw i zaangażowania lokalnych społeczności oraz adaptacyjnego zarządzania zasobami naturalnymi w kontekście zmian klimatycznych. Analiza ujawniła również rosnące znaczenie badań w różnych regionach świata oraz rolę instytucji naukowych w tworzeniu transnarodowych sieci badawczych.

Ograniczeniem badania było skoncentrowanie się na jednej bazie danych oraz publikacjach w języku angielskim, co mogło prowadzić do pominięcia niektórych opracowań regionalnych lub mniej rozpowszechnionych. Otrzymane wyniki wskazały jednak wyraźnie na potrzebę dalszych badań w zidentyfikowanych obszarach, które pozwolą pogłębić wiedzę oraz wspierać praktyczne wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju w turystyce.

Literatura

Buckley, R. (2012). Sustainable tourism: Research and reality. Annals of Tourism Research, 39(2), s. 528-546. DOI: https://doi.org/10.1016/j.annals.2012.02.003

Butler, R. W. (1999). Sustainable tourism: A state-of-the-art review. Tourism Geographies, 1(1), s. 7-25. DOI: https://doi.org/10.1080/14616689908721291

Byrd, E. T. (2007). Stakeholders in sustainable tourism development and their roles: Applying stakeholder theory to sustainable tourism development. Tourism Review, 62(2), s. 6-13. DOI: https://doi.org/10.1108/16605370780000309

Degler, T., Agarwal, N., Nylund, P. A., & Brem, A. (2021). Sustainable innovation types: A bibliometric review. International Journal of Innovation Management, 25(9), s. 1-34. DOI: https://doi.org/10.1142/S1363919621500961

Elkington, J. (1998). Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. New Society Publishers.

Hall, C. M. (2019). Constructing sustainable tourism development: The 2030 agenda and the managerial ecology of sustainable tourism. Journal of Sustainable Tourism, 27(7), s. 1044-1060. DOI: https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1560456

Hassan, S. S. (2000). Determinants of Market Competitiveness in an Environmentally Sustainable Tourism Industry. Journal of Travel Research, 38(3), s. 239-245. DOI: https://doi.org/10.1177/004728750003800305

Hunter, C. (1997). Sustainable tourism as an adaptive paradigm. Annals of Tourism Research, 24(4), s. 850-867. DOI: https://doi.org/10.1016/S0160-7383(97)00036-4

Juvan, E., Dolnicar, S. (2014). The attitude–behaviour gap in sustainable tourism. Annals of Tourism Research, 48, s. 76-95. DOI: https://doi.org/10.1016/j.annals.2014.05.012

Klimas, P. (2012). Orkiestracja siecią – analiza bibliometryczna. Studia Ekonomiczne/Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 93, s. 77-90.

Lee, T. H. (2013). Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development. Tourism Management, 34, s. 37-46. DOI: https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.03.007

Liu, Z. (2003). Sustainable Tourism Development: A Critique. Journal of Sustainable Tourism, 11(6), s. 459-475. DOI: https://doi.org/10.1080/09669580308667216

Mihalic, T. (2024). Trends in Sustainable Tourism Paradigm: Resilience and Adaptation. Sustainability, 16(17), 7838. DOI: https://doi.org/10.3390/su16177838

Miller, G. (2001). The development of indicators for sustainable tourism: Results of a Delphi survey of tourism researchers. Tourism Management, 22(4), s. 351-362. DOI: https://doi.org/10.1016/S0261-5177(00)00067-4

Passas, I. (2024). Bibliometric Analysis: The Main Steps. Encyclopedia, 4(2), s. 1014-1025. DOI: https://doi.org/10.3390/encyclopedia4020065

Polowczyk, J. (2012). Wpływ ekonomii behawioralnej na zarządzanie strategiczne w świetle badań bibliometrycznych. Przegląd Organizacji, 6, s. 3-8. DOI: https://doi.org/10.33141/po.2012.06.01

Scharmer, V. M., Vernim, S., Horsthofer-Rauch, J., Jordan, P., Maier, M., Paul, M., Schneider, D., Woerle, M., Schulz, J., Zaeh, M. F. (2024). Sustainable Manufacturing: A Review and Framework Derivation. Sustainability, 16(1), 119. DOI: https://doi.org/10.3390/su16010119

Sims, R. (2009). Food, place and authenticity: Local food and the sustainable tourism experience. Journal of Sustainable Tourism, 17(3), s. 321-336. DOI: https://doi.org/10.1080/0966958080235929

Sobczuk, S., Borucka, A. (2024). Recent Advances for the Development of Sustainable Transport and Their Importance in Case of Global Crises: A Literature Review. Applied Sciences, 14(22), 10653. DOI: https://doi.org/10.3390/app142210653

United Nations (UN) (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. New York: UN.

United Nations World Tourism Organization (UNWTO) (2005). Making Tourism More Sustainable – A Guide for Policy Makers. Madrid: UNWTO.

Waligo, V. M., Clarke, J., Hawkins, R. (2013). Implementing sustainable tourism: A multi-stakeholder involvement management framework. Tourism Management, 36, s. 342-353. DOI: https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.10.008

World Commission on Environment and Development (WCOED) (1987). Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development. Oxford: Oxford University Press.

Trends and directions of research development in sustainable tourism: a bibliometric approach

Abstract. The aim of the article was to identify trends and directions in research on sustainable tourism through the application of bibliometric analysis. The study was based on data from the Scopus database, comprising 2,825 publications from 1990 to 2026. The analysis revealed the main thematic areas, including sustainable tourism development and environmental management, the social determinants of tourists' and local communities' attitudes, as well as spatial planning and cultural heritage protection. Key research gaps were identified, concerning the integration of digital technologies, socio-cultural factors influencing local community engagement, and adaptive resource management in the context of climate change. The results highlight the interdisciplinary nature of the research and the importance of international collaboration. A limitation of the study was the reliance on a single database and publications in English. The findings indicate the need for further research into the identified areas to support the development of sustainable tourism practices.

Keywords: sustainable tourism, bibliometric analysis, Scopus